

Raport z Inwentaryzacji nagrobków w Lubowie Drugim (gmina Wronki)

Joanna Hajdrych

Filip Wałdoch

Poznań 2021

Spis treści

1. Wstęp
2. Metodyka prac
3. Wyniki prac inwentaryzacyjnych
 - 3.1 Wyniki pomiarów nagrobków
 - 3.2 Katalog nagrobków
4. Podsumowanie

Aneks

1. Zebrane pomiary
2. Inwentarz danych 3D
3. Inwentarz zdjęć

1. Wstęp

Prace inwentaryzacyjne w Lubowie Drugim (gmina Wronki) prowadzone są z inicjatywy Stowarzyszenia Koimeterion. Cmentarz został zadokumentowany w ramach realizacji zadania publicznego pod tytułem „Historia obok nas. Odkrywamy dziedzictwo olęderskie Lubowa Drugiego”. Zadanie współfinansowane jest z budżetu Gminy Wronki.

Inwentaryzacja nagrobków została przeprowadzona 10 i 16 września 2021 roku. W jej ramach zostały dokonane pomiary nagrobków przy użyciu tachimetru elektronicznego oraz dokumentacja fotograficzna.

2. Metodyka prac

Inwentaryzacja została wykonana zgodnie z wypracowanymi przez Stowarzyszenie Koimeterion zasadami dokumentacji zabytkowych cmentarzy. Należy podzielić ją na dwie podstawowe części.

- A. Wykonanie dokumentacji przy użyciu tachimetru elektronicznego. Miało na celu dokładne namierzenie pozostałych, widocznych na powierzchni nagrobków. Tachimetr został nawiązany do układu współrzędnych PUWG 1992 na podstawie reperów wytyczonych przy użyciu GPS RTK. Następnie namierzono narożniki nagrobków. Pomiary zostały następnie eksportowane do QGIS'a. Gdzie obrys nagrobków został zwektoryzowany. Na tej podstawie powstał plan cmentarza.
- B. Wykonanie dokumentacji fotograficznej nagrobków. Miało na celu zadokumentowanie obecnego stanu zachowania nagrobków wraz z kontekstem w jakim się znajdują. Każdemu dokumentowanemu obiektowi został nadany indywidualny numer. Następnie wykonane zostały zdjęcia od północy, południa, wschodu i zachodu.

3. Wynik prac inwentaryzacyjnych

3.1 Wyniki pomiarów nagrobków

3.2 Katalog nagrobków

Gr. 1

Metalowe ogrodzenie grobowca, bez inskrypcji.

Gr. 2

Rama grobowca z połamaną stelą, bez inskrypcji.

Gr. 3

Rama grobowca z połamaną stelą, bez inskrypcji.

Gr. 4

Rama grobowca ze stelą, bez inskrypcji.

Gr. 5

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 6

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 7

Rama grobowca ze stelą zdobioną w górnej części ornamentem roślinnym, bez inskrypcji.

Gr. 8

Połamana rama grobowca z przewróconą stelą, bez inskrypcji.

Gr. 9

Przewrócona, połamana stela zdobiona w górnej części ornamentem roślinnym, bez inskrypcji.

Gr. 10

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 11

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 12

Rama grobowca ze stelą, zdobioną w górnej części ornamentem, zawierającą inskrypcję zapisaną gotykiem:

*Hier ruht in Gott / mein lieber Mann / unser guter Vater / Wilhelm / Megmerth (?) / * 11. Novbr.
1834, / + 24. Oktbr. 1901.*

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / mój ukochany mąż / nasz dobry ojciec / Wilhelm / Megmerth (?) / * 11.
listopada 1834, / + 24. października 1901.*

Gr. 13

Rama grobowca z postumentem i fragmentem metalowego krzyża z fragmentem inskrypcji zapisanej antykwą:

Hier / ruhet in / Gott

Tłum.: *Tu / spoczywają w / Bogu*

Gr. 14

Fragmenty nagrobka.

Gr. 15

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 16

Fragmentarycznie zachowana rama grobowca, bez inskrypcji.

Gr. 17

Rama grobowca z przewróconą stelą, bez inskrypcji.

Gr. 18

Postument z przewróconą stelą, zawierającą inskrypcję zapisaną gotykiem (słabo czytelna).

Gr. 19

Postument z połamanym krzyżem, zawierającym inskrypcję zapisaną gotykiem:

Hier ruht / in Gott / ... Mann ... / Schwiegervater, / ...m Topfer (?) / ... / Mai 1843, / gest. d. 1. / Sept. 1901.

Tłum.: *Tu spoczywa / w Bogu / ... mąż ... / teść, / ...m Topfer (?) / ... / maja 1843, / zm. 1. / września 1901.*

Gr. 20

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 21

Połamana rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 22

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 23

Płyta z inskrypcją zapisaną kursywą:

Hier ruht in Gott / der Lehrer / Johann Christian / Bützke (?) / geboren [...] Bial[...] / am 27 Januar 1791 (?), / gest. [...] 1856 / [...]

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / nauczyciel / Johann Christian / Bützke (?) / urodzony [...] Bial[...] / 27 stycznia 1791 (?), / zm. [...] 1856 / [...]*

Gr. 24

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 25

Postument ze stelą bez inskrypcji.

Gr. 26

Rama grobowca z postumentem, bez inskrypcji.

Gr. 27

Płyta z inskrypcją dwujęzyczną – treść w języku polskim zapisana jest antykwą, a w języku niemieckim – gotykiem:

*AUGUST GELLER / urodzony d. 10 Grudnia 1780 r. / umarł d. 21 Listopada 1847 r. / W gorliwym
pełnieniu podjętych obo= / wiązków zawsze wytrwały. / Zawdzięczając usługi, które wiernie / i
sumiennie przez 21 lat pełnił jako / Leśniczy w lasach Lubowa, poświę= / cił ten gład Jego pamięci,
dóbr tych / właściciel / Zygmunt Kurnatowski / w r. 1849.*

*AUGUST GELLERT / geboren d. 10 December 1780 / gestorben d. 2. November 1847. / Der
Unermüdliche bis an sein Lebens / de in Erfüllung seiner übernommenen / Pflichten. / Dankbar
anerkant für treu und gewis= / senhaft ge[...] Dienste als Foerster / der Lubower Forst, legt Ihm
diesen / Grabstein der Eigenthümer dieser / Besizung / Sigismund Kurnatowski im J. 1849.*

Gr. 28

Rama grobowca z postumentem, połamaną płytą oraz przewróconą stelą, zawierającą inskrypcję zapisaną gotykiem:

*Hier ruhen / unsere liebe Eltern / Paul Grützmacher / *27.10.1851, +7.11.1911. / Friederike
Grützmacher / geb. Jeske / *5.11.1848, +13.11.1919¹.*

*Tłum.: Tu spoczywają / nasi ukochani rodzice / Paul Grützmacher / *27.10.1851, +7.11.1911. /
Friederike Grützmacher / z domu Jeske / *5.11.1848, +13.11.1919.*

Gr. 29

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 30

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 31

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 32

¹ Daty na nagrobku nieczytelne, uzupełnione ze strony: <http://ourtree.thespiegels.com/index.php?route=%2Ftree%2FOURTREE%2Findividual%2FI707%2FFriederike-Bertha-Jeske>.

Rama grobowca bez inskrypcji.

Gr. 33

Podwójna rama grobowca ze stelą zawierającą inskrypcję zapisaną gotykiem:

*Hier ruh[...] / meine [...] / Maria Grützmacher / geb. Bertermann / * 16.5.1888, / + 24.2.1928.*

Tłum.: *Tu spoczywa[...] / moja [...] / Maria Grützmacher / z domu Bertermann / * 16.5.1888, / + 24.2.1928.*

Gr. 34

Nagrobek w formie postumentu i odłamanej steli (leżącej za postumentem).

Stela zdobiona w górnej części płaskorzeźbą przedstawiającą krzyż, pod nim gałązki palmowe i wstążkę.

Poniżej wyryta inskrypcja zapisana gotykiem:

*Hier ruht in Gott / [...] liebe Schwester / u. Schwägerin (?) / Emilie Tann (?) / * 10. Mai 1875, / + 3. [...] 1911.*

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / [...] ukochana siostra / i szwagierka (?) / Emilie Tann (?) / * 10. maja 1875, / + 3. [...] 1911.*

Gr. 35

Mogiła ziemna

Gr. 36

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 37

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 38

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji. Za ramą znajduje się postument.

Gr. 39

6 połamanych fragmentów nagrobków.

Gr. 40

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 41

Rama grobowca (prawdopodobnie rodzinnego) z połamaną stelą i fragmentem ogrodzenia metalowego.

Stela składa się z dolnej, prostokątnej części oraz górnej - odłamanego krzyża. Na krzyżu wyryta jest inskrypcja zapisana gotykiem:

Wiedersehn ist unsre Hoffnung.

Tłum.: *Ponowne spotkanie jest naszą nadzieją.*

Gr. 42

Częściowo zachowana rama grobowca, bez steli/płyty, bez inskrypcji. Odłamany jeden z dłuższych boków.

Gr. 43

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 44

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji. Obok znajduje się postument i kilka cegieł.

Gr. 45

Fragment nagrobka.

Gr. 46

Postument.

Gr. 47

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 48

Fragmenty nagrobków: postument i dwa fragmenty steli. Jeden z nich z rytym motywem roślinnym.

Gr. 49

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 50

Obmurówka z fragmentami metalowych słupków (pozostałość po ogrodzeniu nagrobków).

Gr. 51

Rama grobowca bez steli/płyty. Na bokach ramy płaskorzeźbiony roślinny motyw zdobniczy. Na przednim boku inskrypcja zapisana antyką:

Ruhe sanft.

Tłum.: *Spoczywaj w pokoju.*

Gr. 52

Zespół nagrobków składający się z dwóch ram grobowców i stojącej między nimi steli.

Stela z inskrypcją zapisaną gotykiem:

Es ist bestimmt in Gottes / Rath, daß man vom Lieb- / sten, was man hat / scheiden.

Tłum.: *To jest zapisane w Bożym / planie, że to co się ma naj- / droższego, trzeba / utracić.*

Gr. 53

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji. Za ramą znajduje się postument.

Gr. 54

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji. Na bokach ramy płaskorzeźbiony roślinny motyw zdobniczy.

Gr. 55

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 56

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji. Obok fragmenty nagrobka.

Gr. 57

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 58

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 59

Szczątkowo zachowana rama grobowca bez inskrypcji, z postumentem.

Gr. 60

Postument.

Gr. 61

Rama grobowca z postumentem i odłamaną stelą.

Stela zdobiona w górnej części płaskorzeźbą przedstawiającą gwiazdę, pod nią gałązki palmowe i wstążkę.

Poniżej wyryta inskrypcja zapisana gotykiem:

*Hier ruht in Gott / mein guter Sohn / unser lieber Bruder / u. [...] / Otto / M[...]heinn / * 29. Decbr. 1898. / + [...] April 1918.*

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / mój dobry syn / nasz kochany brat / i [...] / Otto / M[...]heinn / * 29. grudnia 1898. / + [...] kwietnia 1918.*

Gr. 62

Szczątkowo zachowana rama grobowca. Za nią znajduje się postument i leżąca stela. Stela zdobiona w górnej części rytą gwiazdką, poniżej znajduje się inskrypcja zapisana gotykiem:

Zu früh von uns bist / du geschieden, / Die trauernd wir um / Grabe stehn, / Du [...] hin zum sel- / gen Frieden, / Wo hoffend wir dich / wiedersehn.

Tłum.: *Za wczesnie nas / opuściłeś(-aś), / my opłakujemy / grób, / Ty [...] do błogiego / pokoju, / gdzie mamy nadzieję znów Cię / zobaczyć.*

Gr. 63

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 64

Rama grobowca bez steli/płyty, bez inskrypcji.

Gr. 65

Postument z wyrytą inskrypcją zapisaną kursywą (inskrpcja nieczytelna).

Gr. 66

Postument z fragmentem steli, prawdopodobnie w formie krzyża (górną część odłamana).

Gr. 67

Metalowe ogrodzenie grobowca, z płytą na inskrypcję (pustą).

Gr. 68

Niezidentyfikowane fragmenty nagrobków.

Gr. 69

Przewrócona stela, składająca się z prostokątnej części dolnej i części górnej w formie krzyża (połamanej). W dolnej części inskrypcja zapisana gotykiem, nieczytelna.

Gr. 70

Postument.

Gr. 71

Ceglane fragmenty, prawdopodobnie pozostałość po ramie grobowca.

Gr. 72

Przewrócona stela, składająca się z prostokątnej części dolnej i części górnej w formie krzyża (połamanej).

Zachowany tylko górny fragment krzyża z inskrypcją zapisaną kursywą:

Hier [...] / in Gott

Tłum.: *Tutaj [...] / w Bogu*

W części dolnej inskrypcja zapisana gotykiem:

Schlumer sanft hie- / niden / Oft von uns beweint, / Bis den Himmelsfrieden, / uns mit ihr vereint.

Tłum.: *Drzemie spokojnie / tutaj / często przez nas opłakiwana / dopóki w niebiańskim pokoju / znowu się nie połączymy.*

Gr. 73

Postument.

Gr. 74

Przewrócona stela, zdobiona w górnej części rytym motywem roślinnym i gwiazdkami.

Inskrypcja zapisana kursywą:

Hier ruht in Gott / unsere geliebte Mutter / Gross u. Schwiegermutter / Ernstine Aschersleben, / geb. Stürzebecher, / geb. 11. Mai 1823, / gest. 2. Februar 1899 / ...

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / nasza ukochana Matka / babcia i teściowa / Ernstine Aschersleben, / z domu Stürzebecher, / ur. 11 maja 1823, / zm. 2 lutego 1899 / [...]*

Gr. 75

Postument.

Gr. 76

Postument.

Gr. 77

Przewrócona stela, bez inskrypcji.

Gr. 78

Postument.

Gr. 79

Postument ze zdobieniem w formie ślimacznic i motywów roślinnych.

Gr. 80

Fragment steli na ceglanym postumencie. Inskrypcja zazapisana gotykiem:

geb. d. 23. Febr. 1839, / gest. d. 26. Janr. 1879.

Tłum.: *ur. 23 lutego 1839, / zm. 26 stycznia 1879.*

Gr. 82

Postument.

Gr. 83

Rama grobowca ze wysokim postumentem, na którym wyryty jest roślinny motyw zdobniczy.

Gr. 84

Postument i przewrócona stela, z inskrypcją zapisaną kursywą:

Geliebt, beweint u. nie / vergessen

Tłum.: *Kochany(a), opłakiwany(a) i nigdy / nie zapomniany(a)*

Gr. 85

Postument i płyta z inskrypcją zapisaną gotykiem (nieczytelną).

Gr. 86

Ceglane fragmenty nagrobka.

Gr. 87

Fragment obmurówki grobowca i stela z płaskorzeźbionym motywem krzyża w górnej części, brak inskrypcji.

BRAKUJĄCE NAGROBKI:

1) Hedwig Schlinke

Stela z roślinnym motywem zdobniczym w górnej części oraz inskrypcją zapisaną gotykiem:

Hier ruht in Gott / unser liebe Tochter / Hedwig Schlinke, / geb. d. 19. [...] 1870, / gest. d. 15. [...] 1881 / Ruhe sanft

Tłum.: *Tu spoczywa w Bogu / nasza ukochana córka / Jadwiga Schlinke, / ur. 19. [...] 1870, / zm. 15. [...] 1881 / Spoczywaj w pokoju*

2) Otto Würfel

Połamana płyta z marblitu, z inskrypcją zapisaną gotykiem i antykwą:

*[...] / Otto Würfel / * 26. Mai 1893, / + 11. Juni 1893.*

Tłum.: *[...] / Otto Würfel / * 26. maja 1893, / + 11. czerwca 1893.*